

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ СФЕРИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Кривенко Лариса Володимирівна, завідувача кафедрою регіональної економіки Української академії банківської справи НБУ, д.е.н., професор

Інноваційна модель розвитку економіки України повинна бути забезпечена відповідними людськими ресурсами, без яких неможливо забезпечити стабільного та високоефективного розвитку економіки. Стратегія інноваційного розвитку потребує посилення ролі сфери фінансових послуг, реалізація якої неможлива без залучення до управління соціально-економічними процесами в Україні нової генерації висококваліфікованих фахівців. У сучасних умовах держава повинна активізувати політику зайнятості в сфері фінансових послуг, яка передбачає високоефективне здійснення аналізу процесів і явищ, що відбуваються у цій сфері, та на відповідному ринку праці, а також визначення їх впливу на процеси трансформації економічної освіти. Саме трансформація системи освіти свідчить про усвідомлення державою необхідності змін відповідно до нових соціально-економічних умов.

Проблеми розвитку ринку праці сфери фінансових послуг та його вплив на трансформацію системи економічної освіти практично не досліджені, але мають особливе значення для забезпечення в державі подальшого економічного зростання. У сучасних умовах освіта стає фактором, що найбільшою мірою визначає зміст реальних процесів на ринку праці в Україні.

Метою дослідження є розгляд сучасних підходів до формування ринку праці сфери фінансових послуг в Україні та удосконалення системи підготовки фахівців для роботи в зазначеній сфері. У результаті проведеного наукового аналізу встановлено, що на початку реалізації національної стратегії стійкого економічного зростання наша держава зіткнулася з

масовими негативними явищами: недостатньою розвиненістю сфери фінансових послуг, відсутністю необхідних висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в нових умовах. Тому трансформація національної економіки у ринкову потребує особливої уваги до підготовки фахівців у галузі економіки, особливо для сфери фінансових послуг. Так, у 2003 р. підготовку фахівців у галузі економіки, комерції та підприємництва здійснювали за 6 напрямками, 12 спеціальностями і 126 спеціалізаціями. Зокрема за офіційними даними Міністерства освіти і науки України, цю підготовку забезпечували 90 вищих навчальних закладів різного рівня акредитації. У цьому зв'язку слід відзначити, що подальший економічний розвиток держави в контексті реалізації національної стратегії стійкого економічного зростання диктує як об'єктивну необхідність вдосконалення фінансової інфраструктури, активізацію діяльності банківських установ у нових умовах господарювання. Як позитив необхідно констатувати, що нині в Україні законодавчо дозволено здійснювати більше 600 фінансових і супутніх видів послуг, які надають фінансові інститути. Серед них, зокрема: послуги банків, кредитних спілок, бірж, інвестиційних компаній і фондів, торговців цінними паперами, довірчих товариств, страхових компаній, іноземних фінансових установ, пенсійних фондів, ломбардів, лізингових компаній тощо.

Становлення та розвиток сфери фінансових послуг вплинули й на формування попиту на ринку праці. Ринок праці сфери фінансових послуг - складова загальнонаціонального ринку праці, він є механізмом узгодження інтересів роботодавців і найманої робочої сили у межах фінансової діяльності.

Вплив розвитку сфери фінансових послуг на ринок праці виявляють за допомогою таких параметрів, як склад і структура робочих місць, їх динаміка, якісні характеристики робочої сили та її мобільність. Проте цей вплив доволі суперечливий і різновекторний, оскільки він залежить від рівня соціально-економічного розвитку країни та її здатності високоефективно

опанувати нові форми і методи розвитку. Серед різних факторів, що впливають на функціонування ринку праці сфери фінансових послуг можна виділити: макроекономічні, мікроекономічні й індивідуальні. До макроекономічних факторів належать: динаміка ВВП, фіскальна політика, грошово-кредитна політика, інвестиційна політика, міграційні процеси, законодавча база, гуманітарна політика, зокрема освітня й інформаційна. Серед мікроекономічних факторів слід віднести наступні: розмір заробітної плати, якість та конкурентоспроможність робочої сили, установи або організації, якість надання фінансових послуг, кадрова політика у фінансовій установі, особисті якості керівника установи, психологічний клімат у колективі. До індивідуальних факторів належать: потреби, мотиви, стимули, цінності, якість і рівень життя, рівень освіти та кваліфікації, досвід роботи, стать, вік, сімейний стан, конкурентоспроможність на ринку праці.

Статистичний аналіз свідчить про те, що тенденція щодо збільшення зайнятих у сфері фінансових послуг найближчим часом буде зберігатись. Однак належну увагу необхідно приділяти вдосконаленню мотиваційних механізмів активізації розвитку ринку праці сфери фінансових послуг через активізацію розвитку підприємницької діяльності у сфері фінансових послуг і мотивів праці та конструювання мотиваційних механізмів продуктивної праці стосовно найманих працівників. Отже, у механізмах активізації ринку праці сфери фінансових послуг важливо передбачити мотиваційні інструменти активізації як роботодавців, так і найманих працівників.

Серед широкого спектра заходів регулювання зайнятості у фінансовій сфері (нормативно-правових, соціально-економічних та соціально-психологічних) особлива роль належить різним методам державного регулювання ринку праці. Наявні нині в Україні форми та методи державного регулювання ринку праці ще не повною мірою враховують кон'юнктуру ринку праці, потреби населення, появу нових суб'єктів ринку фінансових послуг та нових видів зайнятості. Крім того, в нашій державі поки що проводять переважно пасивну політику зайнятості, хоча ефективнішою, як

відомо, є активна політика держави, про що свідчить досвід європейських країн. Її найповніше реалізують через фінансові важелі впливу на зайнятість населення. За характером і способами впливу на об'єкт фінансові важелі можна розділити на такі групи: податкові інструменти, засоби монетарної політики, преференції, фінансові санкції, державні субсидії. Основним завданням фінансового впливу на зайнятість виступає стимулювання збереження старих та створення нових робочих місць, що має забезпечуватися шляхом створення належного фінансового клімату для роботодавців. На нашу думку, доцільно також запровадити диференційований підхід до застосування методів державного регулювання щодо різних сегментів ринку праці, тому що високоефективне функціонування ринку праці у сфері фінансових послуг характеризується високим рівнем конкурентоспроможності фахівців цієї сфери на ринку праці і залежить значною мірою від створення сприятливих зовнішніх умов у вигляді відповідних інструментів фіскальної політики, сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення економічного зростання.

На сьогоднішній день актуальною залишається проблема вдосконалення системи державного замовлення на підготовку фахівців вищої кваліфікації для роботи у сфері фінансових послуг. При формуванні пропозицій до структури й обсягів державного замовлення необхідно посилити взаємодію між органами статистики, центрами зайнятості, органами управління освітою та вищими навчальними закладами, що сприятиме раціональному використанню економічних і фінансових ресурсів, а також дасть змогу здійснювати підготовку спеціалістів на рівні світових стандартів. З метою наближення державного регулювання ринку праці до світових стандартів доцільно за основу взяти Концепцію змішаного регулювання зайнятості, мета якої - формування нового правового й економічного механізму макро- та мікроекономічного регулювання відносин, що складаються між роботодавцями та найманими працівниками стосовно умов зайнятості і соціального захисту економічно активного населення.

Подальше коригування державного регулювання ринку праці сфери фінансових послуг буде успішним за умови його узгодження із заходами в інших сферах. Це, перш за все, розвиток соціального страхування, удосконалення процесів у податковій сфері, сприяння створенню високотехнологічного інформаційного суспільства. Разом з тим державні заходи мають враховувати історичні, соціальні й економічні особливості національного господарства і повинні бути гнучкими.

Так, поширення інформаційних технологій сприяє розвитку сфери фінансових послуг і збільшенню попиту на висококваліфікованих спеціалістів. Головна перевага процесу опанування нових технологій - поліпшення рівня освіти і покращення професійної підготовки конкурентоспроможної робочої сили. Це потребує вдосконалення функціонування системи перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів сфери фінансових послуг.

Враховуючи те, що в Україні зберігається відставання в інвестуванні системи освіти порівняно з європейськими країнами, необхідно спрямувати значні кошти на розвиток науки та освіти, активізувати наукові дослідження в цій сфері. Це передбачає реорганізацію освітньої системи і збільшення видатків на освіту; спрямування інвестиційних ресурсів для впровадження високих технологій, забезпечення стратегічного розвитку послуг, що базуються на наукових знаннях; активізацію економічних структурних перетворень для створення суспільства високих технологій та послуг; дерегуляцію ринку праці і забезпечення його гнучкості.

Отже, необхідність у подальшому науковому комплексному дослідженні проблем формування ринку праці сфери фінансових послуг та трансформації системи економічної освіти в нашій державі, без вирішення яких неможливо збільшити ефективність функціонування фінансової системи і досягти стійкого економічного зростання.